

COVID-19 SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİM SINIFLARINDA GERİBİLDİRİM

FEEDBACK IN DISTANCE EDUCATION VIRTUAL CLASSES DURING COVID-19 PROCESS¹

Bünyamin Han²

Makalenin Alanı: Eğitim Teknolojileri

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi

09.03.2022

Kabul Tarihi

10.08.2022

Anahtar Kelimeler

Uzaktan eğitim,
Sanal sınıf,
İletişim,
Geribildirim,
Covid-19

Özet

2020 yılı başından itibaren dünya genelinde yayılan Covid-19 pandemisi ile birlikte hem dünyada hem de Türkiye’de yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan öğretim yoluyla eğitim devam ettirilmiştir. Uzaktan öğretim ile birlikte sanal sınıflarda gerçekleştirilen eğitim, öğretim süreçleri bileşenleri bakımından geleneksel sınıflardan farklılık göstermektedir. Özellikle iletişimin temel bileşenlerinden olan geribildirim sanal sınıflarda nasıl gerçekleştiği, araştırılması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı uzaktan öğretim sürecindeki sanal sınıflarda öğretim elemanları tarafından öğrencilere verilen geribildirim mekanizmalarını incelemektir. Betimsel tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim gerçekleştiren bir kamu üniversitesindeki öğretmen adaylarının görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve geribildirim içeriğini ölçmeye yönelik 20 maddeden oluşan “Uzaktan Eğitim Sınıflarında Geribildirim” anketi kullanılmıştır. Araştırma verileri online formlar kullanılarak öğretmen adaylarından toplanmıştır. Veriler bilgisayar paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim sınıflarında öğretim elemanları genel olarak orta düzeyde geribildirim kullanmaktadırlar. Araştırma kapsamında görüşlerine başvuru alan öğretmen adaylarının en çok katıldıkları maddeler arasında “Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir” ve “Geribildirim verirken adil davranır” maddeleri dikkat çekmektedir. Buna karşın bu çalışmada katılımcıların en düşük ortalamaya sahip görüşleri “Birebir/kişiyeye özel geribildirimde bulunur” ve “Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar” maddelerinde görülmektedir. Buna göre öğretim elemanlarının geribildirim mekanizmalarını kullanırken iletişim ilkelerine daha fazla dikkat etmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Article Info

Received

09.03.2022

Accepted

10.08.2022

Keywords

Distance
education,
Virtual classroom,
Communication,
Feedback,

Abstract

With the Covid-19 pandemic spreading around the world since the beginning of 2020, face-to-face education has been suspended both in the world and in Turkey, and education through distance education has continued. The education carried out in virtual classrooms together with distance education differs from traditional classrooms in terms of the components of the teaching processes. In particular, how feedback, which is one of the basic components of communication, takes place in virtual classrooms is an important issue that needs to be investigated. The aim of this research is to examine the feedback mechanisms given to the students by the instructors in the distance education virtual classrooms. The research was carried out based on the views of teacher candidates from a public university that provided distance education. The questionnaire of “Feedback in Distance Education Classes” prepared by the researcher and consisting of 20 items to measure the content of the feedback was applied to the teacher candidates using online forms. The data were

¹ Bu çalışma 08-12 Eylül 2021 tarihlerinde düzenlenen 12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, e-posta: bunyaminhan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0204-5686 (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

Covid-19

analyzed using computer package programs. According to the results of the research, instructors generally use high-level feedback in distance education classes. The items "He corrects students' mistakes" and "He acts fairly when giving feedback" draw attention among the items most agreed by the teacher candidates. On the other hand, the opinions of the participants with the lowest mean are seen in the items "Gives us one-on-one/personal-specific feedback" and "Gives us an opportunity to evaluate the course". As a result, it is important for instructors to pay more attention to communication rules in using feedback.

1. GİRİŞ

Covid-19 pandemisi ile birlikte hem dünyada hem de Türkiye’de uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte sanal sınıfların sayısı artmıştır. Sanal sınıflarda gerçekleştirilen eğitim, öğretim süreçleri bileşenleri bakımından geleneksel sınıflardan farklılık göstermektedir. Yüz yüze sınıflarda gerçekleştirilen eğitimde fiziksel olarak aynı ortamda bulunan öğretici ve öğrenen arasında gerçekleşen etkileşim, iletişimi tamamlayıcı bir unsur olabilmektedir. Bu durum uzaktan eğitim sürecindeki sanal sınıflarda farklı bir özellik taşımaktadır. Fiziksel olarak farklı ortamlarda bulunan öğretici ve öğrenen arasında gerçekleşen iletişim de farklı özellikler taşıyabilmektedir. Yüz yüze öğretimin sağladığı fırsatlardan yoksun olan sanal sınıflarda gerçekleşen iletişimin içeriği merak konusudur. Özellikle iletişimin temel bileşenlerinden olan geribildirim sanal sınıflarda nasıl gerçekleştiği, araştırılması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geribildirim, öğrenene onun performansını iyileştirmeyi amaçlayan doğrudan gözleme dayalı bilgilerin verilmesidir (Jug, Jiang & Bean, 2019). Geribildirim öğrencilerin eylem ya da davranışların sonucu olarak onlara verilen tepkileri ifade eder. Buna göre geribildirim, bir hedefe ulaşmak için ne yapılması gerektiği ve nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bilgilerdir. Geribildirim vermenin amacı öğrenmenin ilerlemesini desteklemek için öğrencinin güçlü olduğu ve geliştirilmesi gereken alanlar hakkında anlamlı bilgi sağlamaktır (MEB, 2020).

Olumlu geribildirim öğrencilerin içsel motivasyonunun en güçlü yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur (Koka & Hein, 2005). Geribildirim, öğrencinin güçlü yönleri hakkında dönüt vermekle birlikte, öğrenenin performansının kontrolünü de sağlayarak öğrenme sürecini destekler (Gielen, et al., 2010). Geribildirim, öğrencilere çalışmalarını hakkında öğretmenlerinin ne düşündüğünü öğrenme fırsatı verir (Skipper & Douglas, 2015). Bundan dolayı sınıfta öğretmen geribildirimini son derece önemli olduğu kabul edilmeye devam etmektedir (Zacharias, 2007). Geribildirim, öğrenmeyi ve değerlendirmeyi destekleyebilecek

önemli bir eğitim aracıdır (Economides, 2009). Araştırmalarda geribildirim, öğrenme ve performansın önemli bir kolaylaştırıcısı olarak ele alınmıştır (Shute, 2008). Geribildirim, öğrenme hedeflerine ulaşma ve öz-düzenleme becerilerini geliştirme açısından da öğrenenlerin yardımcı olur (Cavalcanti, vd., 2021).

Geribildirim, öğrenme ve öğrenme hedeflerine yönelik bir yönelimi teşvik etme fırsatı olarak görülmelidir. Geribildirim, öğrencinin gelecekteki çalışmaları açısından nasıl gelişebileceğini göstermelidir (Knight & Yorke 2003). Etkili geri bildirim, sıklıkla öğrenme ve öğretmede kilit bir strateji olarak tanımlanmıştır (Poulos & Mahony, 2008).

Geri bildirim vermek eğitim ortamlarında genel olarak kabul edilen bir uygulama olmasına rağmen, geri bildirim karmaşıklığı (yani daha az bilgiye karşı daha fazla) ve zamanlaması (yani hemen veya gecikmeli) gibi etkili geri bildirim belirli özellikleri büyük ölçüde tartışmalıdır (Nelson & Schunn, 2009). Pedagojik teoride olumlu geribildirim, öğrenciye duyuşsal destek sağladığı ve öğrenmeye devam etmek için motivasyonu teşvik ettiği için önemli olarak görülür (Ellis, 2009). Geri bildirim, anlayış oluşturmak, sağlıklı etkileşimleri teşvik etmek ve sıcak sınıf ortamlarını teşvik etmek için bir öğretmen ve öğrenci arasında kritik bir mekanizmadır (Sprouls, Mathur & Upreti, 2015).

Motivasyonu doğrudan etkileyen geribildirim mekanizmasının eğitim sisteminde aktif bir şekilde kullanılması ve eksikleri gidermek amacıyla yeni geribildirim mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir (Kırbaç, Balı & Macit, 2017). Grupla öğrenme durumlarında dönüt ve düzeltme işlemleri öğrenmeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Bu işlemlerdeki aksamalar önemli öğrenme eksiklerine ve öğrenme güçlüklerine yol açmaktadır. Bu işlemlerin ihtiyaçları karşılayacak hale getirilmesi ise öğrencilerde istenilen davranış değişikliğini sağlama düzeyini önemli ölçüde artırmaktadır (Erişen, 1997). Özellikle farklı geri bildirim kaynaklarının yabancı dil öğretimi üzerindeki etkili olduğu saptanmıştır (Tian & Zhou, 2020).

Geribildirim öğrenme sürecinin gelişimini sağlamada önemli bir bileşen olduğu akademik çevrelerce kabul edilmektedir (Köğce, 2012). Özellikle düzeltici geribildirim öğrencilerin dil gelişimini kolaylaştırmanın etkili yollarından biri olarak kabul edilmektedir (Büyükbay, 2007). Farklı geribildirim stratejisi uygulanan öğrencilerin, bilişsel ve öğretimsel hazırbulunuşluk algılarının yüksek olduğu ve iyi derecede de sosyal hazırbulunuşluk algısına sahip oldukları belirlenmiştir (Olpak, 2013).

Geribildirim, etkili öğrenmenin geliştirilmesinde önemli olmasına karşın nispeten daha az araştırılmıştır (Carless, 2006; Ekşi, 2012). Çevrimiçi öğrenme ile ilişkili teknolojiler, birçok yeni geribildirim uygulamasına yol açmasına rağmen çevrimiçi geri bildirim üzerine kavramsal çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir (Jensen, Bearman & Boud, 2021). Online derslerde, eğitmenler ve öğrenciler fiziksel olarak ayrı yerlerde olduğundan geribildirim daha da kritik hale gelir (Cavalcanti, vd., 2021). Carless ve Winstone, (2020) geribildirim süreçlerini yönetmenin zor olduğunu ifade etmektedirler. Henderson, Ryan ve Phillips'e (2019) göre ise değerlendirici geribildirim, öğrenme sürecinin en önemli bileşenlerinden biridir. Ancak, geri bildirim uygulamalarından öğrenci ve eğitimci memnuniyetsizliği yükseköğretimde önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda sanal sınıflarda iletişim sürecinde öğretici tarafından sağlanan geribildirim mekanizmasının durumu bu araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı öğretim elemanlarının sanal sınıflarda kullandığı geribildirim özelliklerini öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda incelemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modeli araştırmalarda, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleri, ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özellikleri kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Fraenkel & Wallen, 2006; Büyüköztürk, vd., 2010; Karasar, 1998). Bu araştırmada sanal sınıflarda kullanılan geribildirim içeriğinin betimlenerek incelenmesi amaçlandığı için bu model tercih edilmiştir.

Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde uzaktan eğitim ile öğrenimlerine devam eden 254 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri basit seçkisiz yolla seçilen öğretmen adaylarından online formlar kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanan "*Uzaktan Eğitim Sınıflarında Geribildirim*" anketi kullanılmıştır. Anket, öğretim elemanlarının sanal sınıflarda öğrencilere vermiş oldukları geribildirim içeriği, yöntemi, türü ve etkililiğine yönelik sorulardan oluşmaktadır.

2.2. Veri Analizi

Verilerin analizi bilgisayar paket programları aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmada veri analizi için betimsel analizler (yüzde ve frekans) kullanılmıştır. Ayrıca madde bazlı ve anket toplamının ortalama ve standart sapma değerleri de hesaplanmıştır.

Anketin geçerlik ve güvenilirliği uzman görüşü alınarak sağlanmıştır. Eğitim yönetimi alanında danışılan uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılarak anket sorularına son hali verilmiştir.

2.3. Katılımcıları Özellikleri

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kişisel bilgilerinden cinsiyet, sınıf, bölüm gibi özellikleri incelenmiş ve aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetine ilişkin veriler

Cinsiyet	N	%
Kadın	216	85,0
Erkek	38	15,0
Toplam	254	100,0

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların %85,0'i (n=216) kadın iken %15,0'i ise (n=38) erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların bölümlerine ilişkin veriler

Bölüm	N	%
Temel eğitim bölümü	88	34,6
Matematik ve fen bölümü	77	30,3
Türkçe ve sosyal bölümü	52	20,5
Din kültürü	37	14,6
Toplam	254	100,0

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların %34,6'sı (n=88) Temel eğitim bölümü, %30,3'ü (n=77) Matematik ve fen bölümü, %20,5'i (n=52) Türkçe ve sosyal bölümü, %14,6'sı (n=37) Din kültürü bölümlerinde öğrenimlerine devam etmektedirler.

Tablo 3. Katılımcıların sınıflarına ilişkin veriler

Sınıf	N	%
1. sınıf	65	25,6
2. sınıf	97	38,2
3. sınıf	59	23,2
4. sınıf	33	13,0
Toplam	254	100,0

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların %25,6'sı (n=65) 1. sınıf, %38,2'si (n=97) 2. sınıf, %23,2'si (n=59) 3. sınıf, %13,0'ü (n=33) 4. sınıfta okuyan öğrencilerinden oluşmaktadır.

3. BULGULAR

1. Katılımcıların Sanal Sınıflardaki Geribildirime İlişkin Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşleri alınan katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde katıldıkları sanal sınıflardaki geribildirime yönelik görüşleri madde bazında anket toplamında hesaplanmış ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların sanal sınıflardaki geribildirime ilişkin görüşleri

Öğretim elemanı;	N	\bar{X}	Sd
1. Öğrencilere geribildirim verir	254	3,89	0,86
2. Geribildirimleri anında/zamanında verir	254	3,72	0,91
3. Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol eder	254	3,39	0,98
4. Öğrencinin cevaplarını onaylar	254	3,74	0,81
5. Öğrencileri derse katmak için yüreklendirir	254	3,34	1,05
6. Cevap veren öğrenciyi cesaretlendirici sözler söyler	254	3,29	1,02
7. Öğrencilere soru sorar	254	3,48	0,94
8. Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir	254	3,92	0,88
9. Öğrencilere pekiştirme verir	254	3,30	0,97
10. Derste öğrencilerin görüşünü alır	254	3,50	0,96
11. Öğrencilerden gelen cevapları dikkate alır	254	3,78	0,93
12. Verdiği geribildirimlerle bize katkı sunar	254	3,83	0,93
13. Geribildirim verirken adil davranır	254	3,90	0,98
14. Sözel geribildirimleri kullanır	254	3,79	0,88
15. Yazılı geribildirimleri kullanır	254	3,20	1,07
16. Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar	254	3,19	1,09
17. Öğrencilerden gelen dönütleri dikkate alır	254	3,62	1,01
18. Birebir/kişiye özel geribildirimde bulunur	254	3,10	1,14
19. Tüm sınıfa yönelik genel geribildirimde bulunur	254	3,74	0,86
20. Geribildirimleri ile dersin verimini artırır	254	3,69	1,00
Geribildirim Toplam	254	3,57	0,69

Tablo 4, öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde ders gördükleri sanal sınıflarda kullanılan geribildirime yönelik görüşlerinin madde bazında ve anket toplamındaki ortalamasını ve standart sapmasını göstermektedir. Buna göre öğretmen adaylarının geribildirime yönelik görüşleri anket toplamında ($\bar{X}=3,57$) olarak saptanmıştır. Öğretmen adaylarının en çok katıldıkları maddeler arasında “Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir ($\bar{X}=3,92$)”

ve “Geribildirim verirken adil davranır ($\bar{X}=3,90$)” maddeleri dikkat çekmektedir. Buna karşın katılımcıların en düşük ortalamaya sahip görüşleri “Birebir/kişiyeye özel geribildirimde bulunur ($\bar{X}=3,10$)” ve “Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar ($\bar{X}=3,19$)” maddelerinde görülmektedir.

2. Madde Bazında Sanal Sınıflardaki Geribildirime İlişkin Görüşler

Katılımcıların sanal sınıflardaki geribildirime ilişkin görüşleri madde bazlı incelenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

1. Öğrencilere geribildirim verir		
Hiçbir zaman	2	%8
Nadiren	17	%6,7
Bazen	46	%18,1
Sıklıkla	130	%51,2
Her zaman	59	%23,2

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilere geribildirim verir” maddesine büyük oranda katılmaktadırlar.

2. Geribildirimleri anında/zamanında verir		
Hiçbir zaman	3	1,2
Nadiren	22	8,7
Bazen	68	26,8
Sıklıkla	112	44,1
Her zaman	49	19,3

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Geribildirimleri anında/zamanında verir” maddesine büyük oranda katılmaktadırlar.

3. Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol eder		
Hiçbir zaman	9	3,5
Nadiren	35	13,8
Bazen	86	33,9
Sıklıkla	95	37,4
Her zaman	29	11,4

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol eder” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

4. Öğrencinin cevaplarını onaylar		
Hiçbir zaman	4	1,6
Nadiren	12	4,7
Bazen	65	25,6
Sıklıkla	139	54,7
Her zaman	34	13,4

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencinin cevaplarını onaylar” maddesine büyük oranda katılmaktadırlar.

5. Öğrencileri derse katmak için yüreklendirir		
Hiçbir zaman	14	5,5
Nadiren	37	14,6
Bazen	83	32,7
Sıklıkla	88	34,6
Her zaman	32	12,6

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencileri derse katmak için yüreklendirir” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

6. Cevap veren öğrenciyi cesaretlendirici sözler söyler		
Hiçbir zaman	13	5,1
Nadiren	40	15,7
Bazen	88	34,6
Sıklıkla	86	33,9
Her zaman	27	10,6

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Cevap veren öğrenciyi cesaretlendirici sözler söyler” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

7. Öğrencilere soru sorar		
Hiçbir zaman	7	2,8
Nadiren	26	10,2
Bazen	93	36,6
Sıklıkla	95	37,4
Her zaman	33	13,0

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilere soru sorar” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

8. Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir

Hiçbir zaman	3	1,2
Nadiren	14	5,5
Bazen	50	19,7
Sıklıkla	121	47,6
Her zaman	66	26,0

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir” maddesine büyük oranda katılmaktadırlar.

9. Öğrencilere pekiştireç verir

Hiçbir zaman	8	3,1
Nadiren	40	15,7
Bazen	100	39,4
Sıklıkla	79	31,1
Her zaman	27	10,6

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilere pekiştireç verir” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

10. Derste öğrencilerin görüşünü alır

Hiçbir zaman	4	1,6
Nadiren	34	13,4
Bazen	86	33,9
Sıklıkla	92	36,2
Her zaman	38	15,0

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Derste öğrencilerin görüşünü alır” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

11. Öğrencilerden gelen cevapları dikkate alır

Hiçbir zaman	3	1,2
Nadiren	24	9,4
Bazen	53	20,9
Sıklıkla	120	47,2
Her zaman	54	21,3

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilerden gelen cevapları dikkate alır” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

12. Verdiği geribildirimlerle bize katkı sunar		
Hiçbir zaman	3	1,2
Nadiren	19	7,5
Bazen	58	22,8
Sıklıkla	111	43,7
Her zaman	63	24,8

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Verdiği geribildirimlerle bize katkı sunar” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

13. Geribildirim verirken adil davranır		
Hiçbir zaman	2	,8
Nadiren	27	10,6
Bazen	42	16,5
Sıklıkla	106	41,7
Her zaman	77	30,3

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Geribildirim verirken adil davranır” maddesine büyük oranda katılmaktadırlar.

14. Sözel geribildirimleri kullanır		
Hiçbir zaman	4	1,6
Nadiren	15	5,9
Bazen	62	24,4
Sıklıkla	123	48,4
Her zaman	50	19,7

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Sözel geribildirimleri kullanır” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

15. Yazılı geribildirimleri kullanır		
Hiçbir zaman	15	5,9
Nadiren	50	19,7
Bazen	87	34,3
Sıklıkla	73	28,7
Her zaman	29	11,4

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Yazılı geribildirimleri kullanır” maddesine düşük düzeyde katılmaktadırlar.

16. Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar		
Hiçbir zaman	20	7,9
Nadiren	40	15,7
Bazen	95	37,4
Sıklıkla	69	27,2
Her zaman	30	11,8

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar” maddesine düşük düzeyde katılmaktadırlar.

17. Öğrencilerden gelen dönütleri dikkate alır		
Hiçbir zaman	8	3,1
Nadiren	29	11,4
Bazen	60	23,6
Sıklıkla	111	43,7
Her zaman	46	18,1

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Öğrencilerden gelen dönütleri dikkate alır” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

18. Birebir/kişiyeye özel geribildirimde bulunur		
Hiçbir zaman	23	9,1
Nadiren	54	21,3
Bazen	81	31,9
Sıklıkla	66	26,0
Her zaman	30	11,8

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Birebir/kişiyeye özel geribildirimde bulunur” maddesine düşük düzeyde katılmaktadırlar.

19. Tüm sınıfa yönelik genel geribildirimde bulunur		
Hiçbir zaman	1	,4
Nadiren	23	9,1
Bazen	61	24,0
Sıklıkla	126	49,6
Her zaman	43	16,9

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Tüm sınıfa yönelik genel geribildirimde bulunur” maddesine yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

20. Geribildirimleri ile dersin verimini artırır		
Hiçbir zaman	9	3,5
Nadiren	19	7,5
Bazen	67	26,4
Sıklıkla	105	41,3
Her zaman	54	21,3

Öğretmen adayları, sanal sınıflarda öğretim elemanı “Geribildirimleri ile dersin verimini artırır” maddesine orta düzeyde katılmaktadırlar.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada Covid-19 pandemisiyle birlikte ülkemizde yaygınlaşan ve zorunlu hale gelen uzaktan eğitim sürecindeki sanal sınıflarda öğretim elemanları tarafından verilen geribildirimler, öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının geribildirime yönelik görüşleri anket toplamında orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Buna göre uzaktan eğitim sınıflarında öğretim elemanları genel olarak yeterli düzeyde geribildirim kullanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının geribildirime yönelik genel görüşleri anket soruları bazında değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Öğretmen adaylarının sanal derslerde muhatap oldukları geribildirimler anket maddeleri dikkate alınarak incelendiğinde öğretim elemanları; öğrencilere geribildirim verir, geribildirimleri anında/zamanında verir, öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol eder, öğrencinin cevaplarını onaylar, öğrencileri derse katmak için yüreklendirir, cevap veren öğrenciyi cesaretlendirici sözler söyler, öğrencilere soru sorar, öğrencilerin yanlışlarını düzeltir, öğrencilere pekiştireç verir, derste öğrencilerin görüşünü alır, öğrencilerden gelen cevapları dikkate alır, verdiği geribildirimlerle öğrencilere katkı sunar, geribildirim verirken adil davranır, sözel geribildirimleri kullanır, yazılı geribildirimleri kullanır, dersi değerlendirmemiz için fırsat sunar, öğrencilerden gelen dönütleri dikkate alır, birebir/kişiyeye özel geribildirimde bulunur, tüm sınıfa yönelik genel geribildirimde bulunur, geribildirimleri ile dersin verimini artırır. Madde içerikleri incelendiğinde öğretim elemanlarının genel olarak geribildirimi yeterince kullandıkları ve bunun da dersi etkili kılmanın bir yolu olarak gördükleri söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretim elemanlarının geribildirimi genel olarak yeterli düzeyde kullanmaları eğitimsel verimlilik bakımından oldukça önemli görülmektedir. Zira

geribildirim öğrenci merkezli eğitimde önemli bir araç (Economides, 2009) olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmalar, geribildirim çeşitli yönlerden hem kısa hem de uzun vadede aktif öğrenmeyi iyileştirildiğini ortaya koymaktadırlar (Van den Bergh, Ros & Beijaard, 2014). Geribildirim etkili öğrenmeye katkı sağlar (Han & Xu, 2020; Henderson, vd., 2019; Dawson, vd., 2019; Henderson, Ryan & Phillips, 2019). Eğitim ortamlarında geribildirim, gerekli koşullar sağlandığında öğrenme üzerinde güçlü bir olumlu etkiye sahip olabilir (Gielen, et al., 2010). Bu konuda Koka ve Hein (2005) yaptıkları araştırmada olumlu genel geribildirim, öğrencilerin içsel motivasyonunun en güçlü yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Burnett (2002) de yetenek ve çabalara yönelik öğretmen geribildirimi alan öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla etkili kullanılan geribildirim öğrenci motivasyonunu artırdığını söylemek mümkündür. Yine Bitchener (2008) ders sürecinde kullanılan yazılı düzeltici geri bildirim öğrencilerin performansını artırdığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Zacharias (2007) tarafından yapılan araştırmada da öğretmen geribildirim öğrencilerin duygusal durumlarına, özellikle de yazmaya yönelik motivasyonlarına ve tutumlarına büyük katkı sağladığı saptanmıştır.

Geribildirim performansı artırıcı ve geliştirici bir yöntem olduğu kabul edilmektedir (Kara, Kazak & Aşçı, 2018). Bundan dolayı öğretmenlerin tüm öğrencilere sık sık olumlu geri bildirim sağlayarak olumlu değişimleri başlatabileceklerini ileri sürülmektedir (Sprouls, Mathur & Upreti, 2015). Özellikle düzeltici geribildirim, öğrencilerin gelişimini kolaylaştırmanın etkili yollarından biri olarak kabul edilmektedir (Büyükbay, 2007). Bu noktada etkililiği ortaya konulan geribildirim sanal sınıflarda da kullanılmasının sürecin başarısına katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. Bu konuda sanal öğretim-öğrenme süreçlerinde uygulanan geribildirim stratejilerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Olpak, 2013; Cavalcanti, vd., 2021; Wisniewski, Zierer & Hattie, 2020).

Geribildirim kullanılma şekli de süreçte dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Araştırmalar geribildirim verilme biçiminin de sürece etkisini ortaya koymuşlardır. Nitekim bu araştırma kapsamında görüşlerine başvuru alan öğretmen adaylarının en çok katıldıkları maddeler arasında “*Öğrencilerin yanlışlarını düzeltir*” ve “*Geribildirim verirken adil davranır*” maddeleri dikkat çekmektedir. Buna göre geribildirim yoluyla öğrencilerin yanlışlarının düzeltilmesi işlevi ile öne çıkmaktadır. Bu konuda Lee (2019) yazılı düzeltici geribildirim

öğreticiler ve öğrenenler için faydalı olduğunu belirtmektedir. Yine öğretim elemanlarının geribildirim verirken adil davranması, eşitlik ilkelerine riayet etmesi ve haksızlık, kayırmacılık gibi olumsuz davranışlardan uzak durması öğretmen adaylarına sınıf içi iletişimde model olma konusunda istendik bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu konuda Knight ve Yorke (2003) geribildirimde eşitlik olması gerektiğini ve farklı düzeylerdeki öğrenciler için farklı geribildirimlerin olması gerektiğini belirtmektedir.

Geribildirim kullanılırken dikkat edilmesi gereken önemli konulardan biri de geribildirim bireysel ve kişiye özel verilmesidir. Genel geribildirimler etkili olmakla birlikte sürecin başarısını artıran geribildirim türünün bireysel geribildirimler olduğu söylenebilir. Bu konuda Kırbaç, Balı ve Macit (2017) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların çoğu eğitim sürecinde geribildirime ihtiyaç olduğunu, geribildirim bireysel olarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna karşın bu araştırmada katılımcıların en düşük ortalamaya sahip görüşleri “Birebir/kişiye özel geribildirimde bulunur (X=3,10)” ve “Dersi değerlendirmemiz için bize fırsat sunar (X=3,19)” maddelerinde görülmektedir. Benzer şekilde Uşun ve Kocasaraç (2007) tarafından yapılan araştırmada da öğretim elemanlarının geribildirim vermeye yönelik ilkeleri uygulama yeterliliği orta düzeyde bulunmuştur. Bu durumda öğretim elemanlarının etkili geribildirim kullanma noktasında yeterliklerinin artırılması gerektiği söylenebilir. Özellikle öğrencilerin dersi değerlendirmeleri için fırsat sağlama akran geribildirimini de artıracak için önemli görülmektedir. Bu konuda araştırmalar akran geribildiriminin faydalarından bahsetmektedirler (Han & Xu, 2020; Carless & Boud, 2018). Carless (2022) geribildirim süreçlerinin etkili olması için, öğrencilerin geribildirim bilgilerini üretme, işleme ve yanıt verme süreçlerine aktif olarak dahil edilmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre öğretim elemanlarının geribildirim mekanizmalarını kullanırken iletişim ilkelerine daha fazla dikkat etmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bitchener, J. (2008). Evidence in support of written corrective feedback. *Journal Of Second Language Writing, 17*(2), 102-118.
- Burnett, P. C. (2002). Teacher praise and feedback and students' perceptions of the classroom environment. *Educational Psychology, 22*(1), 5-16.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 7. Baskı Ankara: Pegem Akademi
- Carless, D. (2006). Differing perceptions in the feedback process. *Studies in Higher Education, 31*(2), 219-233.

- Carless, D. (2022). From teacher transmission of information to student feedback literacy: Activating the learner role in feedback processes. *Active Learning in Higher Education*, 23(2), 143-153.
- Carless, D., & Winstone, N. (2020). Teacher feedback literacy and its interplay with student feedback literacy. *Teaching in Higher Education*, 1-14.
- Cavalcanti, A. P., Barbosa, A., Carvalho, R., Freitas, F., Tsai, Y. S., Gašević, D., & Mello, R. F. (2021). Automatic feedback in online learning environments: A systematic literature review. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2, 100027.
- Dawson, P., Henderson, M., Mahoney, P., Phillips, M., Ryan, T., Boud, D., & Molloy, E. (2019). What makes for effective feedback: staff and student perspectives. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 44(1), 25-36.
- Economides, A. A. (2009). Conative feedback in computer-based assessment. *Computers in the Schools*, 26(3), 207-223.
- Ekşi, G. (2012). Mikroöğretimde daha etkili bir geribildirim için gözlem ve dönüt formunun uygulanması. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 267-281.
- Ellis, R. (2009). Corrective feedback and teacher development. *L2 Journal*, 1(1), 3-18
- Erişen, Y. (1997). Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme davranışlarını yerine getirme dereceleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9(9), 45-62.
- Fraenkel, R. M. ve Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (6. baskı). New York: McGraw-Hill International Edition
- Gielen, S., Peeters, E., Dochy, F., Onghena, P., & Struyven, K. (2010). Improving the effectiveness of peer feedback for learning. *Learning and instruction*, 20(4), 304-315.
- Han, Y., & Xu, Y. (2020). The development of student feedback literacy: the influences of teacher feedback on peer feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 45(5), 680-696.
- Henderson, M., Phillips, M., Ryan, T., Boud, D., Dawson, P., Molloy, E., & Mahoney, P. (2019). Conditions that enable effective feedback. *Higher Education Research & Development*, 38(7), 1401-1416.
- Henderson, M., Ryan, T., & Phillips, M. (2019). The challenges of feedback in higher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*.
- Jensen, L. X., Bearman, M., & Boud, D. (2021). Understanding feedback in online learning—A critical review and metaphor analysis. *Computers & Education*, 173, 104271.
- Jug, R., Jiang, X. S., & Bean, S. M. (2019). Giving and receiving effective feedback: A review article and how-to guide. *Archives of pathology & laboratory medicine*, 143(2), 244-250.
- Kara, F. M., Kazak, F. Z., & Aşçı, F. H. (2018). Algılanan öğretmen geribildirim ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 79-86.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kırbaç, M., Balı, O. & Macit, E. (2017). Eğitim sisteminde geri bildirim ile ilgili öğretmen görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 57-74.
- Knight, P., & Yorke, M. (2003). *Assessment, learning and employability*. McGraw-Hill Education (UK).

- Koka, A., & Hein, V. (2005). The effect of perceived teacher feedback on intrinsic motivation in physical education. *International Journal of Sport Psychology*, 36(2), 91.
- Köğçe, D. (2012). *İlköğretim matematik öğretmenlerinin geribildirim verme biçimlerinin incelenmesi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lee, I. (2019). Teacher written corrective feedback: Less is more. *Language Teaching*, 52(4), 524-536.
- MEB (2020). Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenler için el kitabı: Geribildirim. <https://ogretmen.meb.gov.tr/kitap/a1-geri-bildirim/index.html>
- Nelson, M. M., & Schunn, C. D. (2009). The nature of feedback: How different types of peer feedback affect writing performance. *Instructional Science*, 37(4), 375-401.
- Olpak, Y. Z. (2013). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında farklı geribildirim stratejilerinin öğrencileri sosyal bilişsel ve öğretimsel bulunuşluk algıları ile akademik başarılarına etkisi. Doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Poulos, A., & Mahony, M. J. (2008). Effectiveness of feedback: The students' perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33(2), 143-154.
- Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of educational research*, 78(1), 153-189.
- Skipper, Y., & Douglas, K. (2015). The influence of teacher feedback on children's perceptions of student-teacher relationships. *British Journal of Educational Psychology*, 85(3), 276-288.
- Sprouls, K., Mathur, S. R., & Upreti, G. (2015). Is positive feedback a forgotten classroom practice? Findings and implications for at-risk students. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 59(3), 153-160.
- Tian, L., & Zhou, Y. (2020). Learner engagement with automated feedback, peer feedback and teacher feedback in an online EFL writing context. *System*, 91, 102247.
- Uşun, S. & Kocasaraç, H. (2007). Öğretim elemanlarının öğretme-öğrenme süreçlerinde dönüt kullanma yeterlilikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 230-240.
- Van den Bergh, L., Ros, A., & Beijaard, D. (2014). Improving teacher feedback during active learning: Effects of a professional development program. *American educational research journal*, 51(4), 772-809.
- Wisniewski, B., Zierer, K., & Hattie, J. (2020). The power of feedback revisited: A meta-analysis of educational feedback research. *Frontiers in Psychology*, 10, 3087.
- Zacharias, N. T. (2007). Teacher and student attitudes toward teacher feedback. *RELC journal*, 38(1), 38-52.